

Latweeschu Awises.

No. 29.

Zettortdeenâ 16. Juhli.

1864.

Jannas sinnas.

Rihgâ 3schâ Juhli pufedeenä atbraukufchi Leelwirfti Aleksei Aleksandrowitsch un Nikolai Konstantinowitsch. Ar urrah usnemti un no zeen. General-Gubernatera pawadditi us zitadelles Kreemu basnizu, no basnizâs aibraukufchi pilli, pehzat braukufchi pilfatu apluhkoht. Atâ Juhli bijufchi Dohmes basnizâ, beersê un jaunâ firgû pee Daugowas un tad aibraukufchi us Krimuldes pilli Widsemme.

Rihgâ. Stâ Juhli Aleksei Aleksandrowitsch no Krimuldes Widsemme pahnahkufchi Rihgâ un pils basnizâ Deewam talpojufchi, nobraukufchi pee bilfchu taiftaja (potograma) Borkardta un wakkarâ Keisera dahrsâ zerejufchi. Ohtrâ rihtâ ar fawu lainwu negahjufchi us fawu torra-fuggi „Swehtlanu“, kas ar 3 jitteem leeleem fuggem stahw juhrâ, rehdiâ, kahdas 2 weistes no Daugowas grihwas.

Rihgâ. 7tâ Juhli zeen. General-Gubernaters un zitti augsti fungi nobraukufchi us „Swehtlanas“ fuggi pee augsteem Leelwirfsteem.

Rihgâ. Stâ Juhli ar telegrawi sinna atskrehjufe, ka muhsu Kungs un Keisers no Wahsemmes pahnahkoht 9tâ Juhli pulksten 2ds pufedeenä buhschoht Dinaburgâ. — Pufszelt 9ds wakkarâ Rihgâ no juhrâs atbraukufchi abbi Leelwirfti un admirals Poffiets ar jitteem fuggu wirsneekem, un pilli nakti pahrgullejufchi pufszelt astonds no rihtâ ar eisenbahni nobraukufchi us Dinaburgu muhsu Keiseru fweizinaht. — 10tâ Juhli atkal pahnahkufchi pufedeenas laikâ Rihgâ un tad ar fawcem fuggem aiseeschoht pa juheu.

Rihgâ bijis generalâ Melnikows, kas irr ministers pah walts buhweschanaht, zellu un fanahlu taifschanu un telegrawehm un wiffas schihs leetas Rihgâ pahrluhkojis.

Rihgâ. Awises taggad atkal fahk runnaht par Rihgâs un Jelgawâs eisenbahni. Praffa, kâlabbad tas kungs, kas usnehmees to taifcht, scho leetu wilzinajoht un itt nekahdu sinna par to ne dohdoht, woi taifschicht woi ne taifschicht, un kâlabbad ne dohdoht scho eisenbahni taifcht tai Pruhfchu beedribai, kas to labpraht grihboht usnemtees taifcht. — Tad nu taggad Rihgâs Awises lassam, ka taggad nodohmajufchi taifcht eisenbahni no Rihgâs us Jelgawu un no Jelgawâs us Leepaju un ka par to taggad augstas waldischanaâ wehleschana meklejoht.

Behterburga. Ar telegrawi sinna atnahkufe, ka muhsu Kungs un Keisers 1mâ Juhli no Mainzês (pee Keinos uppes) brauzis garr Kelni, Utrekti us Soëstidiki Ollantê un tur apmeklejis Ollantes netaika kehniina atraitni, Annu Pawlownu (tehwa mahfu), un ohtrâ deenâ atkal pahnahzis Riffingê. 3schâ Juhli Keisers, Keisereene un ir Krohnamantineekê no Riffinges aifgahjufchi garr Prankpurti un Wisbahdi us Schwalbaku, fur Keisereene paliks pee schi wesselibas awota. — 7tâ Juhli Keisers no Schwalbakas ar eisenbahni atnahzis Potsdamê un tad Stâ Juhli ar eisenbahni dewees us Behterburgu.

Behterburgâ pee bahnopa arri mehginajufchi braukt ar teem jaunifgudroteem damprattem, kas ne

brauz pa eisenbahnes fchkehnehm, bet pa iffatru gohdigu brauzamu zekku — un redsi, warrejuschy ar to itt brangi un drohfschi braufft.

Pechterburga. 1863schâ gaddâ pa wiffu Kreewusemme 12 tuhft. 289 reises ugguns grehts un zaur to 30 millj. rubl. fshades bijis. Pilsatôs dedsis 2 tuhft. 352 reises un uf laukeem dedsis til ne 10 tuhft. reises. Zil labbi teem bijis, kas pee ugguns affekuranzes bij peeteikuschees.

Widsemme Ringes pils nowaddâ 18tâ Zuhni breefmiga kruffa (bijuschy gabbali ihfshka leelumâ) fapahrdijuse wiffus laukus. Muishâ un mahzitaja muishâ famus laukus kruffas affekuranze bij apdrohfschinajuschas un tadeht tahm famu fshadi fchi beedriba atlihdsinabs; bet nabbaga fsholmeisteris, kam jau fshadus gaddus atpaktat ehlas ar ugguni aigahjuschas, famus laukus ne bij apdrohfschinajis prett kruffu un tadeht taggad leelas behdâs. Prahwests Wiligorods un Tehrpates Uwises falassa dahwanas preeksch fchi nelaimiga fsholmeistera. Kaut jelle laudis ne kawetohs ar faweem laukeem peeteiktees pee ugguns un kruffas affekuranzes to masu gadda makfu ne schelodami. —

Kronstätt atnahlfuse sinna, ka Seemel-Amerikâ Bostones leela pilsata ohstâ atbraukuschy Kreewu karrakuggi un ka tohs tur ar wehl jo leelakahm preeka un gohda parahdschanahm usnehmuschy nekâ Jaun-Zorkâ.

Mastawa. Itt niknais lohpu un sirgu mehriis leelu pohstu taggad darra neween pee Schlenstas uppes, bet arri Nowgorodes gubernementi un Dmitrowas un Waldajas aprinkôs. Egiptê ar fcho mehri til breefmigi lohpi iskrituschy, ka taggad pahr Melnu juhru no Kreewusemme uf Egipti jawedd lohpi.

Rijewa. 15 werstes no Rijewas, Bardar zeemâ, fshigani bij eetaifijuschy ihstu laupitaju un fshpawu bandi, kas leelus pohsta un fshpawu darbus itt drohfschi darrijuschy, jo tee zitti zeemineeki bihdamees ka fshigani atreebdamees ne nodedsina wiffu zeemu, ne drihlftejuschy teefahm peemeldeht. Bet nu par daudf drohfschi palikluschy, polizeja pehdas usgahjuse un wiffu to bandi tai zeemâ fshehruse.

Zgannusemme Lutteru basnizas sinodi (mahzitaju fanahlfchanu) 24tâ Zuhni general-superdente Schulz ar Deewa kalposchanu un spreddiki Dohmes basnizâ fshzis un 1mâ Zuhli nobeidfis. — Kursemme sinode fshlftees 3schâ Septemberi Kuldigâ un Widsemme sinode buhs no 12—18ta Septempera Wellinê.

Zelgawa. Latweeschu draugu beedribas fanahlfchana fshinni gaddâ buhs 7tâ Oktobera deenâ Nihgâ. —

Berline. Kreewu Keisers no Riffinges bij aigahjis uf Ollanti, kur kehina-zilts Wiannu fagaidi-

juse pee rohbeschahm. — Keisers ar famu ministeru Gorkschakowu 7tâ Zuhli amahjis Pruhfschu kehina pilli Babelsbergâ pee Potsdames un walkarâ ar eisenbahni aibrauzis uf Pechterburgu. — Muhsu Keisera Krohnamantineeks no Riffinges aiseefchoht Ollantes juhremallâ 4 neddetas masgatees. Muhsu Keisereene no Riffinges aigahjuse masgatees Schwabakas weffelibas awotâ.

Londone. Ollantes parlamentâ wehl darbojahs ar ministereem, tohs wiffadi apwainodami, ka Dahnus ne effoht isglahbuschi, — bet ministeri fshaidri israhda, ka ne warrejuschy zittadi darriht. Jo ja buhtu Dahneem palihgâ gahjuschy ar faweem karrakuggem un karrakuffu, tad no tam buhtu iszehlees tahds leels breefmigs karsch starp Ciropas tautahm, kas wiffas semmes pohstitu. To neweens ne drihlftoht ne gribbeht nedf fahlt. Karru gan warroht itt ahtri fahlt, bet nekad ne warroht sinnaht nedf teilt. Kad un kâ karsch beigsees! Wai tam, kas dumpi jeb netaifnu karru fahlt!

Zitlante. Pruhfschi un Gistreikeri pameera laikâ bij stahwejuschy pee Limwortes juhreas fshauruma, kas atschkir Zitlantes beidsamo gallu seemeta puffê. Tikko pameers beigts un Allses falla panemta, Wahzsemneeki taifijuschees ir tê pahrzeltées. Dahni gan pahris reisu bij pahrnahlfuschy, bet Pruhfschi tohs tuhdal dsinnuschy atpaktat. Tad atkal Pruhfschi mehginajuschy eet uf preekschu, bet dabbujuschy islantees ar Dahneem. 1mâ Zuhli 2 rohtas kahjineeku un 1 rohta jahntneeku Dahneem panehmuschy 1 wirsneeku un 30 saldatus, bet tad Dahni ar leelaku spehku nedohmajoht no pallatas bij atnahlfuschy un fshohs Pruhfshus zerrejuschy fshkert. Pruhfschi stipri turrejusches, eenaidneelus aisdinnuschy un 30 Dahnus nolahwuschy, 40 saldatus un 2 wirsneelus fshchautus ar wiffadahm karrakuttahm rohtâs dabbujuschy. Dahneem pawiffam 112 saldati maitati. Pruhfscheem 4 fshchauti, 1 noschauts un 1 nosuddis. — Tad 10tâ Zuhli fahlfuschy pahrzeltées pahr Limwortes juhreas fshaurumu. Labbi isdewees, jo Dahni jau bij aishghuschy un ar faweem kuggem aigahjuschy. Pruhfschi tad panehmuschy ir to beidsamo Zitlantes gabbalu un Pruhfschu prinzis Wridikis Rahrlis (Pruhfschu karrakuttawaddons) Schluguraggâ, (pafschâ Zitlantes gallâ, kur garfch lihks semmes rags ee-eet juhre un kur katre gaddâ daudf kuggu eet pohstâ) eetaifijis Pruhfschu un Gistreikeru walts karrogus. — Arri Gistreikeri pahrzehlfusches ar laiwahm un kuggem un panehmuschy wehl kahdas fallas, kas peeder zittas pee Schleswigas zittas pee Zitlantes. Dahni ar faweem kuggem gan nahlfuschy un to gribbejuschy aisleegt, bet Wahzsemneeku leeligabbali tohs atkal dsinnuschy atpaktat.

Dahnu kehninsch nozehlis tohs ministerus, kas libds schim til pastahwigi un aplam bij turrejuschees pee karru un itt nekahdà leetà Wahzsemmes prahdam un rekthem ne gribbejuschi padohtees, — un jaunus ministerus uszehlis, kas us meera dohma. Tad nu arri tuhda Dahnu kehninsch nosubtijis pee Bruhschu kehnina un Gistreikeru keisera un tohs lizzis usruunacht us meeru. Us 2 neddekahm lai atkabhjabs no karru darbeem, ka pa tam par meeru warretu farunnatees. Bruhsis un Gistreikeris to gan gribboht klausht, bet Dahni wehl prassa tahdas leetas, fo Wahzsemme teem ne warr nowehleht. Wehl skaidri ne sinn, kahdi tee padohmi, pehz kurreem meeru gribboht sahft derreht; bet to Bruhsis skaidri jau effoht teizis, ka Slehswig-Dlsteine (warrbuht ir Lauenburga) no Dahnu walts us muhschigeem laikeem pawissam effoht atschkirrama un usjekama par ihpashu walsti no sawa ihpasha waldineeka (erzoga) waldama. Pa tam Gistreikeris un Bruhsis pee Wahzu walstu beedribas (bundestaga) peemeldejuschi to luhgschanu, lai schi nu spreeschoht, kurram pehz liffumeem un rektes krihtoht palikt par Slehswig-Dlsteines waldineeku (erzogu), un lai bundestags nu usdohdoht abbeem, ir Oldenburgas leel-erzogam, ir Augustenburgas erzogam Wridrikim VIII., Wahzu walstu beedribai israhdoht, kalabbad schee warroht prassht, lai teem dohdohht schihs semmes. Kurfch no scheem diweem labbaki israhdischoht, ka tas scho semmu ihstenais krohnamontineeks, tam bundestags lai nospreesch palikt par scho Dahneem atnemtum semmu waldineeku. Ta tad nu wehl nebuht ne warr sinnaht, ka schi leeta beigsees, neds arri, woi ar Dahneem til ahtri warrehs meeru faderreht — jo Dahni gan ne gribbehs us ahtru robku tuhda atdohht schihs winnu wisslabbas semmes, neds arri ismakscht Wahzsemneekem til dauds milljonu karru-kostes; tomehr Dahneem buhs japadohdahs un meers jaderr, jo bes zittu walstu palihga tee nebuht ne spehj turretees prett Wahzsemneekem. Ja Dahni ne buhtu bijuschi til nikni prett Wahzsemneekem, ja ne buhtu Slehswig-Dlsteini til netaisnigi waldijuschi un scho karru sahloht klausjuschi gohdigus padohmus, kad Gistreikeris un Bruhsis wehl gribbeja Slehswig-Dlsteini atstah appaksch Dahnu kehnina un tiklai prassija, lai pahri wairs ne darroht schahm semmehm, tad Dahni nekahdu skahdi ne buhtu zeetusch; bet nu — Dahnu walts leelaka dalka buhs paspehleta un Dahnu paliks gluschi nespehneeki. Ta eet teem, kas gohdigu padohmu pee laika ne gribb klausht, bet stihwejahs ar sawu paschu gudribu un paschu leelu taisnibu!

S—z.

Bruhshos pee Reines uppes paglabbaja ne fenn gohdigu kalponi, kas 56 gaddus pee weeneem kungeem kalpojuse. Zik par to preezatohs, ja arri pee mums

tahdi ustizzami deenesneeki buhtu! — Schinnis brijwestibas laifos tee eet un skrej par mallu mallahm, no weenahm mahjahm us zittahm, no weena pagasta us ohtru, no semmehm us pilfata, no weena pilfata us ohtru, un pilfatos no weena namma us ohtru un no pilfata atkal us sawu pagastu. Daschs wissu pagastu pa gaddeem jau apstaigajis, jau ohtru un arri trescho reis tais paschäs mahjas pee pirma faimneeka atnahf ne peeminneem, ka akmis ne warr apfuhnoht, kas dauds tohp welts, neds kohls warr ne eefaknotees ne salkoht, ja to ilgaddus pahstahda zittà weetà. Dsennahs un skraida schurp turp pehz baggatibas un laimes un skrejohht ne reds to weetu, kur pats Deems ihsto laimi teem fataisjis. Bar dauds gribb, par mas dabbu pa gaisu grabstidamees.

Seemet-Amerikà ezehla scho pawassar weenà semmes gabbalà, fo par Luisianu fauz, jaunu gubernateru. Schim par gohdu bij pilfatneeki tahdu musiki spehlejuschi, kahdu mehsh gan sawa muhschà wehl neweens ne effam dsirdejuschi. 10 tuhst. skoblas behrni dseedaja, 500 muskanti spehleja un us 40 laktim reisu reisahm ar leeleem ahmareem fitta ka ribbeja ween. Druzzin tahlaku no schihs weetas bij 50 leelgabbali peelahdeti un tà eerikteti, ka wissi us reisu schahwa. Wehl bij diwas regimentes saldatu tà nostahditas, kas tad schahwa, kad musikis beidsahs. Gan laimigas tahs auss, kas tahdu musiki warrejuschas isturreht. Warr gan dohmaht, ka besgalligi leels dumpis bijis, bet woi musikis teescham jauks un patihkams bijis, par to ne warru galwoht.

Berline. Mentshigs saglis ee-eet kahdà schenki, nosohg par 4 dahldereem sikhu naudu un dohdahs prohjam. Bet tikko us eelu isgahjis, sahft nauda birt no labbas ahra. Sehni, kas pa eelahm wasajahs, to pamannijuschi blauj pilaa kallà urrah, urrah! Saglis no tam sabijees dohma, ka nu winnu gribboht nokert, sahft laist leelus wakkam, bet par nelaimi eeskrej polizejai rohkàs, kur tad sawu algu dabbuta.

Enlaute. Wissos leelos pilfatos irr grunte aplam dahrga. Malka par masu semmes stuhriti, kur kahdu ehlu gribb taisht, aplam leelu naudu. Tahda kibbele irr arri Londonè; kas kahdà weetà namma grunti pehr, tam leelu leela nauda jamalka. Tadeht buhwe leelos pilfatos aplam leelus nammus ar 7 libds 8 tahschahm. Leela kibbele irr teem lautineem, kas paschà augschà septità woi astotà tahschà dsihwo. Teem gan masaka ihres nauda jamalka, bet par zil treppem teem naw jakahpi, kamehr tohp augschà jeb appakschà? Zik grehti irr, kad uhdens, malka jeb laut kahda leeta janefs augschà woi semmè. Taggad Enlenderi scho leetu zittadi isgudrojusch, ka nemas naw wairs par

treppelm 'jastaiga. Irr eetaifijufchi jau pahri leelõs weefu nammõs tahdas maſchineſ, kaſ zilwekuſ zeff lihõſ pat beidsamo tahſchu augſchã un kad waijaga no-laiſch atkal ſemmẽ. Uhra puffẽ irr ſmukka buhdina, kã ratti ar daudi ſehdeſkeem. Laudis ſakahpj eefſchã un maſchine no uhdena dſihta zeff pamaſtinam uſ augſchu, kurrã tahſchã grihb eetapt, tur apturra, lai iſkabhj. Woi naw deefgan gudra paſaule? —

Zella ſinnas no Kaukaſias.

Gewefchanas wahrdi.

Laſſitaji warrbuht wehl atzerrehs, ka 1860tã gaddã muhſu Latweefchu Uwiſchu 47, 48 un 49 nummurã dewam kahdas ſinnas par deen'widdus Kreewuſemmi. Kad nu no daſcheem Uwiſchu laſſitajeem un rakſitajeem eſmu ſkubbinahõs, no manna brahta, kaſ arri Kaukaſiã dſihwojis un reiſojis, kahdas ſinnas iſgahdaht, tad to eſmu labpraht darrijis. Zeiſſchu to no winna ſtahſteem, kaſ pehz mannam dohmahm muhſu Uwiſchu laſſitajeem patiks dſirdeht. Dohſchu uſ 6 ſchkirahm dallitu ſtahſtu, prohti buhs:

- I. Sinnas par to zeffu no Stawropoles lihõſ Tiwlifei jeb no Kaukaſias uſ Tranſkaukaſiu.
- II. Tiwlife un leeldeenas ſwehtki Tiwlife.
- III. Rutais un Pohki pilſati Tranſkaukaſiã un ar kahdahm dohmahm es no Kaukaſias ſchlihbros.
- IV. No Melnas juhreas uſ Donſku kaſakeem.
- V. No Doneſ uppes uſ Wolgas uppi, — tad Riſchni-Nowgorodẽ
- VI. No Riſchni-Nowgorodes pahr Maſſawu un Beh-terburgu uſ Kurſemmi.

Bet papreeſch kahdus wahrduſ par Kaukaſiu ja-fakka: Par Kaukaſiu noſauz to kalnainu ſemmes ſchaurumu, kaſ ſtarp Melnu un Kaſpiku juhru Uſiã. Deen'widdus Kaukaſias rohbeſchi fa-eet ar Maſ-Uſiu un Perſiu. Seemela puffẽ irr Donſku un Tſchernamorku kaſaku ſemmes. Pee Kaukaſias peeder tahs zitfahrtejas ſemmes: Gruſia, Gremetia, Schirwana, Mingrelia, Armenia, Dageſtana un Kaſpila, kur wehl kalnota Tſcherkeſſia peeſkaitama. — Wiſſa Kaukaſiã irr kahdas 6000 □juhõdes leela un winnã rehkina kahdus 3 millj. eedſihwotajus. Paher wiſſu Kaukaſiu iſſteepjahs eekruſtam 120 juhõdes garra kalnu rinda, kurrã kalns pee kalna, kã rinki kehde lohpã karrajahs. Shi kalnu rinda paherſchirr Kaukaſiu diwi gandrihs weenadãſ dallãſ. Seemela dalku noſauz ihpatchi par Kaukaſiu un deen'widdus dalku par Tranſkaukaſiu. No Kaukaſus leelas kalnu rindas iſjekahs

diwi milſu kalni: Uſberus un Kaſbekſ; ſchis irr puſ 17 tuhſt. pehdas augſtã un Uſberus kalns puſ 19 tuhſt. pehdas, taſ irr gandrihs weſtes augſtums, un no turreneſ iſteff daudi uppes un neiſſkaitamas uppites. Kaukaſeefchu tautas, kaſ leelakai dallai Muhameda tizzibas laudis, irr ſchahdas: Tſcherkeſchi, Inguſchi, Dſeefſchi, Reſgeefſchi, Schapfugeefſchi, Uba-dſeefſchi un wehl daudi zittas. Wiſſi ſchee laudis maſ puhlejahs ar ſemmes darbeem, gannami pulki irr winnu leelaka manta un gahdaſchana; ir laupifchannu tee ne ſmahde.

Kaukaſus tautas peepilda teeſcham Mohſus wahrduſ, kad tee fakka: „Preeſch firmas galwas tew buhs uſjeltees un ta wezza waigu gohdaht.“ (3 M. 19, 32.) Jo Kaukaſias wezzaki uſ ſaweem behrneem zeeſchi luhko, ka tee prett ſaweem wezzakeem irr allaſchin paklauſigi, un wezzu waigu gohdã un zeenã turr. Dehls nebubt ne drihſt apſehſtees, kad tehws klah, jeb ar ſweſchajeem wallodã laiſtees. Ir pat gohdibãſ ne drihſt jauni laudis tehrſeht un ſmeetees, kad wezzaki jeb uſauguſchi klahu, kã Deewamiſchehl daſchdeem pee mums Giropã un wehl klahak allaſchin noteef, un wehl wairak Deewamiſchehl, kur dehls ſawu tehwu apſauz un iſgahna. Kaukaſeefchu dehli tit tad drihſt runnaht ar wezzaku, kad to uſrunna un tad tee allaſchin gohdigi un kluffi atbild Deewu bihdamees. — Skatt, mihtais laſſitajõs, Kaukaſeefchi wehl ſchinni leetã muhs Kriſtus tizzigus aplaune; jo leelaka dalla Kaukaſeefchu irr Muhameda tizzigi, prohti Turku tizzibã. — Winnu leelaka un dahrgaka maltite irr aitas galla un Kreewu putraimi. Winni dſihwo wiſſwairak zeemõs jeb aulãſ, kaſ irr leelaki zeemi no 40 lihõſ 50 mahjahm lohpã, kaſ rinki lohpã ſtahw un ap kurreem ſchoghõs no wihtola rihtſtehm pihts, lai lohpi pa nakti ne pamuhk. Nammi — ſinnams effoht arri tikkai pirtehm lihõſigi — no wihtola ſarreem pihti un no eefſchãſ un ahreneſ ar mahleem apmeſti; jumi effoht woi no ſalmeem jeb no rupjahm ſahlehm taiſiti! — Wiſſi Kaukaſeefchi irr daiſi no auguma un ſpehzigi laudis, bet winni drihs un warren eekaitinami un uſ karroſchannu weenumehr gattawi. Kaukaſias ſeemela puffẽ un wirs paſcheem kalneem Tſcherkeſchi mahjo, to pee 25 tuhſt. ſkailã rehkina. Tſcherkeſſu wihrifſchi irr ſkaili noauguſchi, wingri un iſmannigi, patihlamã waigã un winnu ſcewiſſchi ne ween tee ſkaiſtakee wiſſã Kaukaſiã, bet arri wiſſã paſaulẽ.

Tranſkaukaſia irr augliga ſemme, tur aug: wihs, lohkwilla, labbiba, dahria augli, kã: arbuſchi, meloni u. t. j. pr. uſ to labbako wiſſi.

Bet nu teilſchu, to maus brahliſ ſtahſta tã rakſidams:

I.

Sinnas par to zellu no Stawropoles us Tiwlisi, jeb no Kaukasias us Transkaukasju.

Tai 27tā Merzi 1862 atstahju Stawropoli, kur 2 gaddus biju mittis. Ar 1mo Merzi bija Kaukasus leijās seemai gals, kaut pagahjuše seema tur arri bij deesgan stipra ar 15 grahdu falla un neredsetu sneega pulku. Kamehr dabba zittās augšchejās Kreewusemmes gubernementis appakšch sneega seemas-duffu turreja, Stawropolē jau wišs salkoht salkoja.

Cefahkumā bija apnihkams zelsch zaur Kaukasus steppi brauzoht; pasta staziones ir 18 lihds 21 werstes tahkumā zitta no zittas un zeemi jeb fahdschas wehl jo retti.

„Bet kas tad ir steppe?“ tā waizahs laikam daschs lassitajs. Utbildu: „Steppe“ ir tahds lihdsens klaijums, kur ne kohks, ne krehms ne aug un kur juhdschm apfahrt ne kalnisch ne salko, ne awotinisch ne us-eetams, ne uppite ne burbulo. — Tannis weetās, kur mehs brauzam, tur steppe zits nekas ne aug, ka garšch grihstis, ko lohps ne ehd, un kas waffarā fahschuhst un nokalst. Bet ir gan arri zittās weetās, wišswairaf tur, kur pawaffarōs uhdens appluddina, steppe branga lohpeem ehdamā sahle, un pawaffarōs seedofschu pulku gresnumis wišwadās pehrwēs aplahj leelohs steppes klaijumus, ka preeks usskattoht.

Īl pa diwi pasta stazionehm ir 3 kasaku pikettes (waktis), kahdi pahrs desmitu wihru katrā weetā, reisneekem par fargeem un preeksch grahmatu jeb pawehleschanu neschanas. Schinnis wakts weetās ir bahks (kā stallaschas taišhts tohrnis), no kurra tahku wišsapfahrt warr apluhkoht. Weens kasaks arween augšcham stahw un us wišfahm puffedm luhko. Steppē taišita zella, leelzella, naw, tur brauz kā pahr kahdu gannekli, kur til labbaki rahdahs buht. Kā jau pastu zellam, schē arridsan werstes stabbi — brangi almina stabbi, kas seemas puttena laikā pasta puischeem un kasakeem jeb zitteem zella wihreem tee weenigi zella rahditaji.

Georgewskas zitreisejā krepōstā, mehs dabbutjam pirmohs diwi kasakus par waddoneem. Bij ko preezatees, kad kasaks sawu sirgeli laida wallam pahrs werstu preeksch staziones; tē bija, tē noputteja, tē jau prohjam! Lihds nobrauzam pee staziones, wišs rohnahs us matta, sirgi klahjt; zitti diwi kasaki us sirgeem, nu til us preekschu!

Treschā deenā nokluām jaukā weetā 30 werstes eblaklam Behtergorfskas pilfatam, kurra weffelibas (sehwe) awotus ir ahsemneeki apmelle. Minnehts pilfats palikka pa labbu rohu pee Bessobhana kalna. Waldischana eegruntejuše wišsapfahrt Tscherkessu kalneem kasaku lihniās (stanzias jeb zeemus), kur kasaki

kā rohbeschu fargi apfarga, ka nemeerigee kalnu laudis ne usbruhk laupidami; jo kur teem laimejahs nejauschi uskrist, tur tee wihrus apkauj un seewas un behrnus aijwedd wehrdsbā jeb tiklai prett leelu atfwabbinaschanas naudu atdohd. Tahds kasaku meests ir tschetrkantigs un us fkanstu wišsi apzeetinahs. Leels wellenu wallis ir wišsapfahrt, aij kurra dsilfch grahwis. Wirs walla schohgs (sehhta). Wišfās tschetrās puffed ir stipri us abbahm puffedm atwerrami wahrti, pee kurreem deen un nakti diwi wakneeki un diwi leelgabbali stahw. Kad fahdschineeki eet sawas druwas apfoht, tad to darra pulkā; brauz ar wišfeem saweem karrarichkem us drumu un kamehr zitti strahda, kamehr zitti sawus cerohschus us matta turredami us wakti stahw prett laupitaju usmahlschanas.

No schahdeem zeemeem reisneekus preeksch pulksten 8 rihtā un pehz pulksten 8 waffarā zellā ne islaisch, kaut jo grihbetu; tadeht ne islaisch, ka agrainās jeb nowaffarōs warretu laupitaju rohlās krist.

Tai 30tā Merzi fahneedjam ta apgabbala leelaku andeles weetu, pilfatu Wladikaukasu, zittahrtēju Kreewu fkansti, kas us Terekes uppes krasteem, Kaukasus kalnu rindas seemela puffed. Bija rihtā agri faulei lezjoht, kad pilfatam tuwojamees. Ne warru isteikt, ar zil aigrahbtu sirdi tohs warrenus dabbas brihnumus usluhkoju, kas schē mannam azzihm pirmo reis tahdā wišē un gresnumā parahdijahs. Weenā puffed kohki un sahle salkoja pilnā jaukumā un ohtrā puffed iszellohs kalnu milsis ar pellekem klints spahrneem, kurros kā eespraustas puffed salkodami kohki auga. Augstak un augstak iszehlahs spahrnu wirsgalli un pahrsneedsa mahkonus; bet luhk! wehl augstaki, kas schim pellekam milsam (kalnam) par spohschumu wirs galwas? Tas ir sneegs, kas winnu aplahj un kas ne iskuffis, kamehr schi pajauke stahwehs.

To paschu waffaru Wladikaukasiā wehl ko jaunū redseju, prohti: dands un leelas uggunis redseju pakalnōs deggam. Waizaju un dsirdeju, ka kalnu laudis pawaffarā sawās plawās wezzu sahli nodedsinajoht; tad pehzak labbaka sahle augoht.

(Us preekschu wehl.)

* Passes likkumi.

Muhfu Uwifēs 1863 Nr. 34 un 35 mehs saweem lassitajeem tohs jaunus passes likkumus ar ihfeem wahrdcem isteikufchi; bet kad nu dabbutjuschi tohs pilnigus likkumus, un tas laudim derr schohs likkumus pascheem turreht sawās rohlās, kad mehs tohs passes likkumus taggad dohdam wehl ohtru reisi itt pilnigus, itt kā tee Wišsaugstaki ir apstiprinati un muhfu gubernementis taggad derrigi. —

Senats waldischanas pirmas departements ufasis no 7ta Augusta 1863 Nr. 48896 wisseem par sinu isfluddinajis ta:

Us Keisera Majestetes pawehleschanu Senats waldischana likkusees preekschlassitees: 1) waltis eefschligu leetu ministera kunga sinas-grahmatu (rapportu) no 16tas Juhla deenas 1863 Nr. 1917, kas ta skann: Zil ween spehdams labpraht gribbedams nozelt wiffus tahdus preekschrahtus un darrischanas, kas Kursemmes, Widsemmes un Zggaunusemmes semneelus libdi schim aiskaweja un teem leedsa sawu waijadsibu labbad aiseet un darbotees zittas weetas, Nihgas karrä-gubernatera un Kursemmes, Widsemmes un Zggaunusemmes general-gubernatera kungs papreeksch norunnajis ar Kursemmes, Widsemmes, Zggaunusemmes un Sahmusemmes muischneeku wezzakajeem un preekschneekem, irr farakstijis likkumu padohmus par jaunem preekschrahtem, pehz kahdas kahrtas un ar kahdu sinu muhsu juhmalles gubernementu semneeku draudsu lohzeeki us passehm buhtu ja-atlaisch, lai tee us kahda laika warretu usturretees ahrpufs sawas draudses un lai tee warretu liktees peerakstitees pee zittahm draudsehm.

Schohs padohmus wiffadi pahrluhkojuschi un pahrlabbojuschi papreeksch muhsu juhmalles gubernementu kumitetē un tad arridsan waltis-rahtē, muhsu Kungs un Keisers schohs padohmus tad Wisaugstaki apstiprinajis 9ta Juhla deena 1863. Kad tas ta bij notizzis, tad nu zeen. ministera kungs par waltis eefschligahm leetahm libdi ar to rapporta grahmatu nosuhitijis pee Senats waldischanas, lai schi warretu pawehleht, kas schi leeta jadarra. — 1) tohs winnam atfuhititus Wisaugstaki apstiprinatus preekschrahtus, pehz kurzem muhsu juhmalles gubernementu semneeku draudsu lohzeeki effoht atlaischami ar passehm, kad tee us kahda laika gribb usturretees ahrpufs sawas draudses, jeb arri kad tee gribb liktees pahrrakstitees zittas draudsēs, un pee schihs grahmatas ministera kungs arri bij peelizzis waltis sekretahra grahmatu no 7tas Juhla deenas 1863 Nr. 990; — 2) to grahmatu, kurrä pats Kungs un Keisers schohs jaunus likkumus Wisaugstaki apstiprinajis. Tad nu Senats waldischana irr pawehleju fe:

Kad til dauds eksemplaru no scheem Wisaugstaki apstiprinatēem preekschrahtem (passes likkumeem) buhs drukkati zil waijaga, tad tohs buhs peelikt pee ufaseem un nosuhitit pee wiffahm muhsu juhmalles gubernementu gubernements-waldischanahm un kambara teefahm, lai tahs to dabbu sinnaht un gahda, ka tee tohp isdarriti, un tapat arri zaur ufaseem par to sinu doht zeen. Nihgas karrä-gubernateram un Kursemmes, Widsemmes un Zggaunusemmes general-gubernatera

kungam un muhsu juhmalles gubernementu zeenigeem gubernatera kungeem un ministera kungam par waltis eefschligahm leetahm, arri par to sinu doht Senats drukkatas namma kantorum, lai pehz likkumeem Awises isfluddina, un arri weenu norakstu no schihs pawehleschanas peelikt pee Senats waldischanas pirmas departements wirs-profokoreera teefas-aktehm, lai sinu par to dabbu paschas Wisaugstakas Keisera Majestetes kanzelejas ohtras nodakkas wirswaldineeks.

Us to istenu grahmatu no paschas Keisera Majestetes Wisaugstakas rohkas irr usrakstihis:

Zarstojē-Selā.
9ta Juhla deena 1863.

„Tam buhs ta buht.“

R i k k u m i ,

kas pawehl un tahda, pehz kahdas kahrtas un ar kahdu sinu muhsu Austruma juhmalles gubernementis semneeku draudses lohzeekus no sawas draudses (pagasta, nowadda) warr atlaisht, ja tee us kahda laika zittā draudse gribb usturretees, un arri ka tee pee zittahm draudsehm pahrrakstijami.

I. Kā tahdi semneeku draudses lohzeeki atlaischami, kas no sawas draudses ne atstahj pawiffam us paleekama laika, bet kas tiklai us kahda laika zittā weeta gribb usturretees.

§ 1. Ikkatram semneeku draudses lohzeekim (pagasta lohzeekim), — kas naw apfohljees sawam pagastam pats ko isdarriht, nedi sawā pagastā usnehmees deenestu jeb pehz sawa ammata ko strahdaht, nedi arri kam peenahlahs pehz likkumeem pagastam ko darriht, — kas wehlejahs tahlaki nekā 30 werstes no sawas draudses ar tahdu sinu iseet, ka schis tomeht irr un paleek schihs sawas draudses lohzeekis, — irr ta rekte, ikkatru brihdi prassiht, lai tam us trim mehnefcheem libdi trim gaddeem dohd passē, ka tas warretu eet usturretees wiffōs pilstatōs, fahdschās un zeemōs Kreewu waltis. Scho passē winseh no sawas draudses (pagasta) preekschneekem warr prassiht Widsemme, Sahmusemme un Kursemme no sawas pagasta-teefas, bet Zggaunusemme no sawas pagasta-polizejas. Draudses preekschneeki (pagastateefa, Zggaunusemme pagasta-polizeja) ne warr leegtees winnam scho passē doht nedi tam to aisturreht, ja naw tahdi kawekti, nedi tahdas mainas peerahdamas, kas schinnis likkumōs § 3 skaidri isteiktas, un kad tas, kas scho passē gribb dabuht, papreeksch wiffu to isdarrijis, kas tē tuhda taps teiktis, prohti:

1) Kad winseh par wiffu to laiku, preeksch kurra ta passe farakstama, irr ismaksajis un isdarrijis jeb galwofchanu par to dewis, ka taps ispiditas wiffas tahs maksas, nodohschanas un darrischanas, kas winnam sawai draudsei (pagastam) jadohd un jadarra tā, kā

tahs pehz sinnamas kahrtas wiinna pagastá us iffatra irr isdallitas;

2) Kad winsch pagasta-lahdei ismaksajis kahdu ihpafchu passés-makfu (nodohschanu), kas tahda irr nospreesta: par passí us trim mehnescheem tam ja-eemakfa 75 kap., par passí us pufs gadda tam ja-eemakfa 1 rubl. 50 kap., par passí us weena gadda tam ja-eemakfa 3 rubl., par passí us diwi gaddeem tam ja-eemakfa 6 rubl., par passí us trim gaddeem tam ja-eemakfa 9 rubl.;

3) Kad winsch galwoschanu par to isdohd, jeb dohd un makfa tik dauds, zit par wíssu to laiku, kurrá winnam tohp wehlehts no sawas draudsés un pagasta íseet, irr waijadfigs preesch apgahdaschanas tahdu raddu un peederrigu, kas pagastá paleef, bet ne spehi paschi fewim maísi nopelnitees, prohti: zit waijaga wiinna pagastá palikkuschai seewai jeb laulatam draugam, wiinna tehnam un mahtei, seewas tehnam un mahtei, patehnam un pamahdei, tehwa tehnam un mahtes mahtei, teem kas wiinnu audsinajuschi, jeb wiinna par bahrineem palikkuscheeem brachteem un mah-fahm, jeb wiinna behrneem.

Peelikkums 1. Kad pagastá paleef tahdi raddi, kas wiinna pagastá palikkuscheeem apgahdajameem raddeem irr tikpat tuwi raddi, ká schis iigahjejs teem irr raddineeks, un schee raddi irr paschi pelnitaji un pahrtikkuschi, tad ir scheem peefriht par teem apgahdajameem gabdabt, un pagasta teefa par to nospreesch, zit dauds pehz Deewa taifnibas tam isgahjejam un arri teem pagastá palikkuscheeem pahrtikkuscheeem raddeem jadohd par usturu un apfohschanu scho pagastá palikkuschu nespehjneeku un nabhaga raddu (Zggaunsemme par to spreesch pagasta-polizeja). Za pagasta teefa schimi leeta ne buhtu pareisi spreeduse un darriuse, tad brihw par pagasta teefas darriochanu fuhdseht pee peederrigas augstalas teefas.

Peelikkums 2. Kad tahdeem dohd passés, kurreem nahloschá nekruhschu dohschaná ja-eet pee nekruhschu lohju wilkschanas, tad ar teem jadarra pehz teem no walstsrahts dohteem preeschrafsteem, kas tanni 16ta Januari 1861 Wilsaugstati apstiprinati tappuschí, un tad tahdeem, kas wehl naw palikkuschí 25 gaddus wezzi, passí buhs doht tiffai us weena gadda un itt nebuht us ilgata laika.

Peelikkums 3. Za semneeki sawas waijadfibas no sawas mahju weetas ne aiseet tablaki neká 30 werstes, tad tee to warr darriht un eet bes passés un scheem nekahda passé neds zitta kahda parahdischana neds sime tad naw janemu.

§ 2. Za augfcham § 1 ísteikta makfa par pagasta passí (punkt 2) arweenu janemm pehz ta pascha mehra un tikpat dauds ir tad jamakfa, ja tai weená passé wairak neká weens zilwels tohp eerakstihets. Tiffai laulatam seewahm, kas saweem wihreem eet lihds un arri tahdeem neufauguscheeem behrneem, kas wehl naw 17 gaddus wezzi un kas usturrahs pee saweem wezza-

keem jeb pee saweem audsinatajeem un pehrmindereem, irr ta rekte praftiht, lai tohs bes kahdas makfas tá eeraksta sawu wihru jeb sawu wezzaku passés.

Peelikkums. Bes scheem nupat peeminneteem pagasta teefa jeb Zggaunsemme pagasta-polizeja bes makfas arri wehl warr doht tahdas simes un parahdischanas preesch ussurreschanahs draudsés abrupfse, prohti: 1) wehlefschanas simes tahdeem audsekan behrneem, kas usturrahs pee tahdeem gabdatajeem un audsinatajeem, kas ne peederr pee tahs paschas draudsés (pagasta), ká arri gaudeneem, flimmigeem un tahdeem wezzeem firmeeem laudihm, kas pahri par 60 gaddeem wezzi un ne grihb usturretees pascha pagastá, bet grihb eet zittur dshwoht; arri ffohlas behrneem un jaunekteem, kas eet tahdas ffohlás, kas naw lihdsigas pascha pagasta ffohlai; 2) reisofchanas simes, bet ne ilgati neká us 2 mehnescheem tahdeem, kas sawus laufu-augtus un pezzi grihb pahrdohht, jeb pee kahda darba par strahdneeku grihb faderretees, jeb zittas waijadfibas un darriochanas labhad grihb aiseet tablaki neká 30 werstes no sawa pagasta rohbeschahm; 3) juhwas-passés juhmallneekem, bet ne ilgati ka tiffai us 6 mehnescheem, ja tee ar laiwu grihb eet garz juhmallahm, jeb eet juhwa iweijoht.

§ 3. Pagasta teefai (§ 1) irr brihw aisleegt pagasta passés doht tahdeem: 1) kas pee sawas draudsés naw peemeldejuschees, kad wiinnu eedohtu passu laiks irr pagallam un kad tee bes kahdas pehz líkkumeem derrigas wainas pee laika jaunu passí naw nehmuschi (§ 8); 2) par kurreem pagastam bij jamakfa daktereem un apgahdaschanas nammeem par wiinnu sehrgu ísahrscheschanu, kamehr schee tahs ahrscheschanas kofes paschi wehl naw ísmaksajuschi. — ja itt skaidri warr peerahdiht, ka schee wihrischli jeb seewischli scho sehrgu naw dabbususchí zaur beskaunigu un lihderigu dshwofschanu; 3) passí warr aisleegt tahdeem arrestanteem, kas pagastá tohp atsuhititi atpakkal, — kamehr wehl naw skaidri ísrahdihts, ka tee naw wainigi pee tam, par to tee apzeetinati tappuschí; 4) arri teem, kas zaur teefas spreedumu par negohdigeem ísteikti un appalsch polizejas usstaktischanas líkti, un 5) teem, kas zaur teefas spreedumu líkti appalsch kuratereem.

§ 4. Zurprettim atfal pagasta teefai (Zggaunsemme pagasta-polizejai § 1) irr brihw, — kad ta preesch itt skaidri irr ísmeklejuse un dabbusjuse simaht, kad tas tá irr riktigi, ká tee usdewuschí un kad kirspehles kungs (Kursemme aprinka teefa) to irr wehlejuschi, — tahdus pagasta lohjektus, kas derrigu wainu peerahdijuschi, woi nu pawissam atswabbinahht no augfcham § 1 punkt 1—3 ísteiktahm makfahm un dohschanahm par passéhm, jeb arri kahdu daktu no tahm teem atlaist.

(Uf preeschu wairak.)

Waffaras dseefmina.

1. Kofscha, filta waffarina
Preekä tewi apfweizu,
Manna selta lihgawina
Zif es tewi mihleju!
2. Gaischi jalka tawa kleita,
Kohschu pilna asohte.
Zif tu daita, fmuidra meita,
Puffkote tewi krunule.
3. Sahnis tewim seedus manna,
Kur tu eij, tur puffkes seed,
Tuhkfosch balsis dabba swanna,
Paleijä klau! taure — dseed.
4. Wiffä leelä pafaul's ehlä
Leels un mas tew' preetim skreen,
Taurinsch seedös preekä lehfa,
Jauniba tewi seedus feen. —
5. Ne ween waigä kofscha effi
Nahkdama muhs apmekleht,
Bet arr' wahrpu krohnus neffi
Bildiht riju, klehti, feht'.
6. Schehlumu mums zaur to darri,
Ka taws kofschums ahtri mirst,
Un taws puffku krohnis arri
Lihds ar tewim fappä birft. G. F. S.

Wissjannakas sinas.

Rihga. Muhfu Kungs un Keisers 9tä Jubli pufsdeenas laika atbrauzis Dinaburgä fweizinahts no abbeem Leelwirfsteem, General-Gubernatera un Gubernatera un zitteem augsteem kungeem un maltite pahduschi pulksten peezös aibrauzis us Behrterburgu.

Leelwirfste pahrgullejuschi Dinaburgä ohträ deenä 11tös ar General-Gubernateru pahrnahkuschi Rihgä un brohfastu ehdufchi un pilfatä wehl iszerejuschees, ar laiwu aigohjuschi us faweem fugeem rehdinä. Waffarä pulksten Snös ar wisseem faweem fugeem aibraukuschi.

Rihga. Par Widsemmes general-fuperdenta weeneeku, kamehr jaunu general-fuperdentu iswehlehsh, irr zelts Wellines prahwests, Tarwastes mahzitajs B. Karlbloom.

Zitlante. Gistreikeri nakti panehmuschchi Beres fallu, bet kapteinu Ammeru ar faweem fugeem ne warrejuschchi fakert un tiklai aplenzejuschi. — 7tä Jubli atnahkuschi Gistreikeru un Bruhschu fuggi un nu schim nirknam Wahzsemneeku eenaidneekam bij japedohdahs. Wahzsemneeki tä dabbususchchi 2 dampfuggus, 12 masus farra-fuggus un 5 fuggus ar farra leetahm, 244 saldatas un 5 wirsneekus.

Wihue taggad fahl Dahni, Gistreikeri un Bruhschi darbotees ar meera derribu, bet wehl ne effoht gruntigi notaisjuschi, ka pa tam farra darbus pa juheu un pa semmi ne buhs strahdaht. Arri nebuht wehl ne sinu, us kahdu wihsi meeru warreschoht no spreest, jo Dahni wehl prassa leelas leetas, ko Wahzsemme ne warre noweheht. Redsehs woi nu Elehwiga ar Olsteini palikschocht par ihpaschu walsti un kä Dahni ismaksahs wiffas farra kostes.

Amerika atkal leelä kaufchanäs 8 stundas effoht kahwuschees un seemelneeku generalis Wallase paspehlejis.

Afrika. Tunis walsti dumpis effoht beidsees.

S—3.

Sluddinafchanas.

No **Prahwingu** Krohna pagasta teefas tohp zaur scho sinamu darrihts, ka tanni 20tä Jubli f. g. Wihnschenkes muischä 205 mehri, 21mä Jubli Rabwes muischä 51 mehri 15 garniz un 23schä Jubli Dscheleijes muischä 96 mehri magasihnes ausu wairakfohlitajeem taps pahredohtas. Pahredohtschana eesahlftees pulksten 12tös pufsdeenä. Wiffas tahs ausas, kas taps pahredohtas, irr nesamaitatas un labbas. 1

Prahwingu Krohna pagasta teefä, 4tä Jubli 1864.

(Nr. 466.) Pagasta wezzafajs: Fr. Weissberg.
(S. W.) Teefas ffrühweris: Rosenowski.

Wiffi tee, kam kahdas prassifchanas buhtu pee ta nomirruscha Dohbeles Latweeschu mahzitaja muischas Zihruka faimneeka **Muscha Freiberga** un nomirruschas laulatas draudsenes **Annas**, täpat arri tee, kas winneem ko parradä palikfuschi buhtu, — tohp no **Behrsbekkes pagasta teefas** zaur scho uffantti, fawas prassifchanas un parradus tai 25tä Jubli schinni gaddä pee schihns pagasta teefas usdoht; — wiffi tee, kas fawas prassifchanas schinni deenä ne usdohs, wairs ne taps peenenti, bet tee fawus parradus ne usdewuschchi ar dubbultu mafsu taps strahpett. 2

Behrsbekkes pagasta teefä, tai 27tä Jubli 1864.

Verantwortlicher Redakteur: Pastor R. Schulz.